

Дережа О.О.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інженерної механіки
й комп'ютерного проектування

Водяницький І.О.

аспірант

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

НЕФОРМАЛЬНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються особливості системи додаткової освіти та навчання в закладах вищої освіти, що надає можливість професійного розвитку кваліфікованих кадрів та зацікавленості здобувачів освіти. Розглянуто функції неформальної освіти й труднощі, з якими стикаються учасники освітнього процесу.

Ключові слова: неформальна освіта, платформи онлайн-навчання, сертифікатні освітні програми, дистанційне навчання.

Dereza O., Vodyanitskyi I. Informal professional development of specialists in higher education institutions. The article examines the features of the system of additional education and training in institutions of higher education, which provides an opportunity for professional development of qualified personnel and the interest of education seekers. The functions of non-formal education and the difficulties faced by the participants of the educational process are considered.

Key words: non-formal education, online learning platforms, certificate educational programs, distance learning.

Актуальність. Актуальність даного дослідження визначається формуванням трудового потенціалу та запитами суспільства щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. Різноманітні сучасні форми організації безперервної освіти є запорукою успішності викладацької діяльності.

Дослідження сучасних науковців свідчать про те, що роботодавці вважають рівень підготовки кваліфікованих робітників у державних професійно-технічних навчальних закладах низьким і таким, що не відповідає потребам виробництва. Їх не задовольняє не лише якість підготовки, а й рівень кваліфікації [7, с. 15].

Згідно статті 8 Закону України «Про освіту» («Про освіту», 2020, Стаття 8) наша держава визнає такі основні види освіти, як формальна, неформальна та інформальна освіта. [5, с. 61].

Неформальна освіта здобувається, як правило, за освітніми програмами, але не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти. Хоча можливо присудження часткових освітніх кваліфікацій. В неформальній освіті немає стандартизованих вимог до результатів навчальної діяльності, що дає можливість вибирати необмежене коло освітньої тематики.

Дослідниці Одарченко В. І., Кузнецова О. В., Акімова О. М. зазначають, що неформальна освіта, зазвичай, відрізняється оригінальним підходом до організації освітньої діяльності, орієнтованим на особливості педагога, зв'язком зі змінами в соціокультурному середовищі, позитивним впливом на самоосвіту, самовиховання і саморозвиток людини [6, с. 27].

Будь-яка форма освіти неможлива без використання інструментів навчання з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Принципово нові можливості відкриваються саме із застосуванням ресурсів неформальної освіти.

Розвиток інформаційних технологій відкриває великі перспективи для розвитку та поширення відкритої освіти, яка дає можливість вдосконалювати форми організації педагогічної взаємодії, а саме через застосування відеозаписів, прямих телетрансляцій, які застосовуються майже на всіх платформах онлайн-навчання [8, с. 326].

Процес підготовки інженерів мусить враховувати те, що випускник учбового закладу повинен бути повністю підготовленим до виконання певних задач на виробництві, а це пов'язується з досягненням відповідного рівня трудових кваліфікацій. Тому в процесі навчання повинно максимально використовувати можливості неформальної освіти з метою опанування здобувачами ключових кваліфікацій.

Розроблено ряд ефективних методик навчання студентів з використанням пакетів прикладних програм, однак не існує єдиних підходів щодо методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін [3, с. 215]. Завдяки впровадженню неформальної освіти частково вирішується проблема покращення якості навчання фахівців технічних спеціальностей.

Мета статті – розглянути сучасні підходи організації неформальної освіти в процесі підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Неформальна освіта базується на власних адекватних принципах, виконує певні функції й вирішує багато завдань дещо іншими методами. Це явище нове у освітній практиці, але має свій зміст і призначення. Тому й впроваджується в усіх закладах освіти, хоча не всі учасники освітнього процесу добре розуміють визначення цього поняття та причини появи.

Неформальна освіта спрямована на адаптацію людини до середовища, яке швидко змінюється соціально, економічно, технологічно, політично, на постійне оновлення знань, навичок і умінь задля конкурентоспроможності на ринку праці.

Дослідники по-різному визначають зміст і функції неформальної освіти, проте можна виокремити основні функції неформальної освіти, такі як можливість вміння самостійно вчитися, що сприяє саморозвитку молоді; поглиблення та розширення знань, оволодіння новими знаннями та предметними компетенціями; підвищення професійної кваліфікації; організація змістовного вільного часу; зростання мотивації здобувачів; оволодіння новими способами діяльності.

Ефективність неформальної освіти обумовлена її здатністю охопити всі соціально-професійні групи, підібрати команду тренерів, які володіють необхідними знаннями та технологіями, створити умови, комфортні для навчання.

На жаль поки відсутня законодавча й нормативно-правова бази, які регламентували б діяльність суб'єктів навчального процесу, їх права і обов'язки, механізми координації між суб'єктами управління, а також принципи та форми фінансування. Відбувається етап розвитку правової бази, вона поступово систематизується й удосконалюється. На жаль не всі розуміють важливість цього розвитку, хоча більшість все ж таки

погоджуються заохочувати більш тісну співпрацю та обмін досвідом в області неформальної освіти для молоді.

Протягом останніх років з'явилося більше різноманітних форм неформальної освіти: проекти, тренінги, семінари, форуми із залученням європейських експертів. Для вирішення цих проблем у закладах освіти створюються центри з підготовки, підвищення кваліфікації й перепідготовки викладачів, що сприятиме підвищенню рівня компетентності спеціалістів, які передають свій досвід здобувачам освіти. При очній формі неформальної освіти широко застосовуються майстер-класи, тренінги, вікторини тощо. В умовах воєнного стану в закладах освіти більш популярна дистанційна форма, проведення вебінарів, використання онлайн-курсів і платформ онлайн-навчання.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій технології стали причиною вибору вищими навчальними закладами дистанційної форми навчання як окремої форми, що забезпечує класичні форми навчання. Це призвело до створення нового виду організації освітнього процесу, так званого змішано режиму. Використання цього режиму передбачає не тільки навчання в аудиторії, а й навчання дистанційно. Саме при цій формі навчання активно впроваджується неформальна освіта.

Інформаційні технології й цифровізація дозволяють удосконалювати та створювати нові методи неформальної освіти. Оскільки більшість здобувачів неформальної освіти вибирають онлайн платформи для навчання, вона доступна в будь-якій точці світу. Також немає обмежень часом, хоча більшість курсів не довготривалі. Нові технології дозволяють оновлювати навчальні матеріали на постійній основі та сприяти взаємодії між викладачами й здобувачами.

Онлайн-курси дозволяють здобувачам освіти вибирати з широкого спектру предметів, навчатися від визнаних експертів з усього світу та отримувати доступ до актуальної інформації [2, с. 126]. Також необхідно спонукати слухачів до застосування отриманих знань у реальному житті, ділитися прикладами успіхів історій слухачів, які завершили курси і досягли значних результатів [4, с. 267].

Незважаючи на значний розвиток та поширення неформальної освіти в Україні протягом останніх років, існує низка проблем, які потребують вирішення:

- проблеми технічної оснащеності електронних способів освіти;
- труднощі створення високотехнологічних продуктів e-learning;
- нестача фахівців в області розробки електронних освітніх програм;
- відсутність особистого контакту з викладачем та здобувачами вищої освіти;
- здобувачі не завжди є поінформованими про те, де і як можна обрати цікаву та важливу для себе тематику;
- відсутність доступу до лабораторних інструментів та технологій;
- не всі курси безкоштовні.

Недостатній рівень володіння англійською мовою також обмежує вибір курсів і постає питання створення всеукраїнської платформи неформальної освіти. Сьогодні неформальна освіта обмежена і поки недостатньо якісна, оскільки охоплює не всі курси вищої школи. Є певний перелік освітніх платформи для організації дистанційного навчання, таких як Coursera, Labster, Futurelearn та інші. Найбільш популярні курси з іноземних мов, інформаційних технологій, базових предметних дисциплін.

Деякі фахівці ще вважають, що важко знайти відповідні курси для дисциплін професійної підготовки технічного напрямку з практичними завданнями, віртуальними лабораторними роботами тощо. Проте завжди є можливість опанувати відповідні загальні або фахові компетентності будь-якої дисципліни, які входять до освітньо-професійної програми спеціальності. Такі курси і методи можуть виявити навички та компетенції людей, про які вони можливо й не усвідомлювали, що володіють.

Виникає також потреба в часі на пошук оптимальної платформи для певної категорії здобувачів. Більшість здобувачів шукають саме безкоштовні курси і платформи онлайн-навчання. Завдяки співпраці вищого навчального закладу з цифровою навчальною платформою є можливість надати здобувачам безкоштовний доступ до онлайн курсів.

У Меморандумі неперервної освіти ЄС представляється неформальна освіта як особлива форма освітньої діяльності суб'єктів, яка зазвичай не супроводжується видачою документа [1, с. 15]. Важливою складовою для роботодавців на підприємстві є дипломи, сертифікати та

кваліфікації, тому визнання результатів навчання є ефективним засобом впровадження неформальної освіти.

За рахунок наявності механізму визнання сертифікатів навчання можна підвищити якість неформальної освіти. Існують різні варіанти інтеграції ресурсів онлайн платформ з навчальною дисципліною для неформальної освіти. Можливо зарахування неформальної освіти у межах вибіркової складової або самостійної роботи, як індивідуальна робота здобувача з відповідного освітнього компоненту. Це створює умови для розробки алгоритму імплементації елементів неформальної освіти в освітній процес.

Висновки. Неформальна освіта дає можливість в різних життєвих ситуаціях формувати особистісний досвід учасників освітнього процесу, як викладачів, так і здобувачів. Впровадження неформальної освіти в роботу закладів вищої освіти покращує показники ефективності та якості освіти майбутніх фахівців, в тому числі й з технічних наук.

Позитивний досвід професійного розвитку у системі додаткової освіти забезпечується багатьма факторами, у тому числі активною участю роботодавців та постачальників навчальних програм у вдосконаленні та адаптації програм до сучасних вимог.

Література

1. A Memorandum on Lifelong Learning. [Електронний ресурс]. URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.
2. Гмиря Т. П. Використання онлайн-курсів в освітньому процесі: переваги та недоліки. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8. С.124–133.
3. Дереза О. О. Значення графічної підготовки майбутніх інженерів. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 7. С. 214–219.
4. Кротова О. Ю. Онлайн-курси у неформальній освіті. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 7. С. 260–268.
5. Купіна О. Неформальна освіта в системі освіти України. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. 2021. № 5. С. 61–64.
6. Одарченко В. І., Кузнєцова О. В., Акімова О. М. Сучасні підходи організації неформальної освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів у ЗВО. *Danish Scientific Journal*. 2020. № 43. С. 25–29.

7. Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України: матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 21 грудня 2011 року /за заг. ред. В. П. Головінова. К. : Парлам. вид-во, 2012. 480 с.
8. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м. Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. К.: ЦППО, 2017. 424 с.

Деркачова О.С.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ДИДАКТИЧНИЙ КОМІКС: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

***Анотація.** У статті розглянуто дидактичний комікс у системі освітніх інновацій у процесі підготовки майбутніх вчителів до їхньої практичної діяльності, враховано його переваги як візуального засобу репрезентації навчального матеріалу. Представлено різні види роботи з ним – від опрацювання готового малюнку до створення нового як за готовим сюжетом, так і за власним, з використанням сучасних цифрових інструментів.*

***Ключові слова:** комікси, дидактичні комікси, освітній процес, інновації, цифрові інструменти.*

***Derkachova O. Didactic comics: an innovative approach in the development of future teachers.** The article deals with the didactic comic book in the system of educational innovations in the process of preparing future teachers for their practical activity, taking into account its advantages as a visual means of representing educational material. Different types of work with*